

Af Rikke Nørgaard Hansen, Susanne Bendixen, Kerly Maire Servilieri,
Lone Søndergaard, Ulla Hedegaard, Lotte Stig Nørgaard, Charlotte Rossing

I apriludgaven af nyhedsbrevet fra Netværk for Udvikling af Apotekspraksis kan du læse beskrivelser fra hverdagen på fem danske apoteker i forbindelse med COVID-19 og om internationale apotekers erfaringer under pandemien. Derudover kan du læse nyt fra netværkets facebookgruppe med fokus på COVID-19.

Foto: Lone Søndergaard

COVID-19 på netværksapotekerne

Vi har spurgt jer, om I havde tid og lyst til at dele, hvordan apotekets hverdag ser ud under COVID-19-krisen. Fem apoteker har meldt ind på Facebook, e-mail og telefon, og det er disse beskrivelser og input, vi bringer i dette nyhedsbrev. De viser alle, hvilke vigtige opgaver apotekerne har under COVID-19, både i forhold til distribution af lægemidler og til kommunikation omkring forholdsregler og anbefalinger fra Sundhedsstyrelsen, fordi apotekerne møder så mange forskellige mennesker hver dag, som måske ikke kommer andre steder i sundhedsvæsenet.

Tusind tak for jeres deling af hverdagen på apoteket. Hvis andre gerne vil dele beskrivelser af jeres hverdag eller andet om apotekspraksis, så

er I altid velkomne til at dele det i netværkets [facebookgruppe](#).

Apoteket har haft fokus på implementering af forholdsregler på apoteket

”Vi har hængt plexiglasplader ned fra loftet som barriere mellem kunder og personale.”

”Vi har indført forholdsregler for afstand mellem kunderne ved bl.a. at begrænse, hvor mange kunder der må være i butikken samtidig.”

”Vi har håndsprit til personalet ved alle skrankepladser, i recepturen og frokoststuen, samt i forsendelsesbilen og i kunderummet. Chaufførerne har ligeledes fået handsker med til håndtering af kontanter i forbindelse med budpakkelevering, samt poser til opbevaring af de kontanter, som de modtager.”

”Vi har formuleret en skrivelse til de lokale lægehuse med et ønske om elektronisk betaling (MobilePay eller PBS) fra private budkunder fremover, og vi opfordrer som evt. alternativ til, at man sender familie eller venner efter medicinen, hvis man er særlig udsat for smitte.”

”Vi har ansat Holger (Danske) og Vira til at holde vores informationsskilte til kunderne 😊”

Holger og Vira holder informationsskiltene
Foto fra facebookgruppen

”Vi har kopieret mange gode ideer fra andre apoteker – tak for deling, så vi kan lære sammen. Apotekspersonalet har været rigtig gode til at dele inspiration, bl.a. på farmakonom- og farmaceut-facebookgrupper.

”Det vigtigste, der sker lige nu, er, at alle på apoteket er indstillet på at løfte i flok, og de tre fagforeninger giver støtte. Situationen er alvorlig og kritisk, men at se personalets motivation til at gøre en forskel giver mig en succesfølelse, selvom det økonomisk er blevet endnu hårdere, og der mangler ressourcer til at gøre det, som vi ønsker.”

Apoteket oplærer kunderne

”Vi oplærer kunderne i forskellige ting, fx MobilePay, da vi ikke så glade for kontanter lige nu. Vi lærer dem også, at de ikke nødvendigvis behøver at bruge sprit, men kan vaske hænder, når de er hjemme, og så gemme spritten til tidspunkter, hvor de ikke kan komme til at vaske hænder. Vi har måske fået en lidt opdragende rolle, men vi møder jo så mange forskellige mennesker.”

”Vi bruger en del tid på at forklare kunderne, hvorfor de kun må få én pakning.”

”I starten syntes kunderne, at vi var lidt sindssyge, men hurtigt blev de meget mere forstående over for alle vores tiltag. Men vi skulle jo alle sammen lige vænne os til det.”

”Stemningen på apoteket er god, og vi hjælper hinanden hver dag med at finde løsninger på de ting, som styrelserne melder ud, eller ting, som vi selv opdager, er u hensigtsmæssige i denne tid. Fx nummersystemet – hvordan skal vi ændre det, så kunderne ikke skal røre ved det? Og kan vi sætte plexiglas op foran os, og hvordan tager vi dialogen med kunderne, når det er sat op? Hvordan praktiserer vi at kun fire kunder er inde på apoteket ad gangen? Det går fint, når både personale og kunder samarbejder, og det gør vi.”

Uforudsigeligt om dagene er travle eller stille

”Der har været flere travle dage med et antal ekspeditioner svarende til den 23. december. Og chaufføren har mange flere udbringninger.”

”Der har også været nogle stille dage, så det er lidt uforudsigeligt, og vi må se, hvordan det fortsætter.”

”Vi har fået afskærmning op, og vi bruger noget tid på at få kunderne til at bruge betalingskort. Der er bare en del, der bruger kontanter – det bliver lige pludselig synligt.”

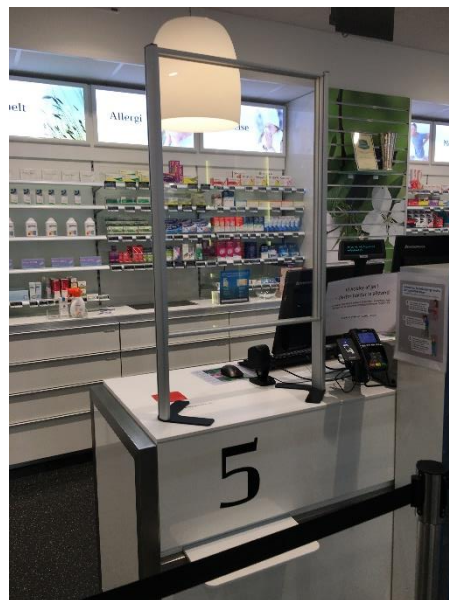

Foto: Lone Søndergaard

”Vi er glade for, at projekterne i samarbejde med andre aktører er blevet sat i bero – det har i hvert fald lettet vores byrde lige nu.”

Kunderne værdsætter servicen på apoteket

”Vi mangler flere ting – først og fremmest efterspørges håndsprit, hvilket vi dog i små mængder er begyndt at få igen. Vi mangler også termometre og en række andre ting, som man ikke lige havde forudset.”

”Nu har dagene fundet et mere roligt leje. Vi har masser af telefoner og forsendelse, men færre kunder, og dem, der kommer, værdsætter den service, vi kan tilbyde dem, så det er virkelig positivt at få den respons i denne tid, hvor jeg spritter hænder og vasker hænder som aldrig før.”

”Vores primære fokus har været, at vi skal kunne holde tre enheder kørende uden selv at blive syge, hvilket indtil videre er lykkedes. For hvad nu hvis vi alle bliver syge på én gang?”

”Noget, der fylder hos os, er meldingerne omkring frygt for forsyningssvigt, især på Panodil junior og azithromycin. Det kræver megen forklaring og information til alle. Men vi har det godt 😊”

Apoteket kommunikerer med deres praktiserende læger

”Efter ændringer af henholdsvis paracetamol oral suspension og azithromycin har vi sendt informationen til vores praktiserende læger i området, så vi (forhåbentlig) kan undgå misforståelser.”

Apoteket finder løsninger, der gør det trygt for kunder, pårørende og apotekspersonale

”Tiden med COVID-19 har været kendetegnet ved, at der skulle tænkes kreativt og findes løsninger, så det er trygt for kunderne at komme på apoteket, og så der er tryghed blandt apotekspersonalet. Der har også skullet findes løsninger for pårørende, der var bekymrede for, om vi kunne levere medicin til deres nære, som ikke havde dankort, når de selv var i karantæne.”

”Vi har etableret ”Apoteket to go” ud af bagdøren. De kunder, der ikke ønsker at komme i butikken, kan afhente medicinen pakket ved vores bagdør ved enten at bestille via webshoppen eller ved at ringe en bestilling ind.”

”Der har i hele perioden skullet ageres ud fra skiftende meldinger fra Sundheds- og Lægemiddelstyrelsen.”

”På apoteket er der blevet trukket bånd for at markere afstand til skranken og sat mærkater på gulvet.

”Kunderne har nu stor tålmodighed og viser samfundssind, når de står i kø udenfor apoteket.”

Foto: Lone Søndergaard

”Vi har to farmaceutstuderende fra SDU, som ikke har kunnet komme i deres praktik på sygehus. Vi har derfor opfordret dem til at reflektere over alt

det, de oplever i denne tid, for det er så specielt og unikt, at de er i praktik i netop sådan en periode.”

”Vi har det sejeste personale, der har klaret alle udfordringer med oprejst pande.”

Farmaceutstuderende samler også data ind

Københavns Universitet og to apoteksfarmaceuter (fra studieopholdets kontaktgruppe) har samlet inspiration til områder og spørgsmål, som farmaceutstuderende på studieophold kan reflektere over, arbejde med og dokumentere i denne tid med COVID-19. Apoteket kan fx bruge de farmaceutstuderendes svar, tanker og løsninger til det videre arbejde på apoteket, og hele apotekssektoren kan bruge det til at få dokumenteret apotekernes rolle omkring COVID-19-situationen. Spørgsmålene kan også bruges til inspiration til andre på apoteket. [Læs dokumentet.](#)

Internationalt: Apotekernes indsats i en coronapandemi

Apotekspersonale i hele verden hjælper under coronapandemien.

The International Pharmaceutical Federation (FIP) har udsendt "Coronavirus 2019-nCoV outbreak: Information and interim guidelines for pharmacists and the pharmacy workforce" for at give relevant information og retningslinjer for COVID-19-udbruddet for bl.a. apotekspersonale. Udgivelsen kan læses [på FIPs hjemmeside](#), hvor der også findes gratis webinarer om farmaceuters og farmakonoms opgaver og bidrag gennem pandemien. FIP har også oprettet en [facebookgruppe](#), hvor apotekspersonale fra hele verden melder deres aktuelle arbejde ind. Du kan også blive medlem.

Tidsskriftet Research in Social and Administrative Pharmacy har publiceret flere artikler om COVID-19 og apotekernes rolle. De beskriver anbefalinger til, hvordan farmaceuter bedst kan yde farmaceutisk omsorg på apotekerne og hvilke konkrete spørgsmål de kan stille. Tidsskriftet giver også forslag til, hvordan potentielle COVID-19-patienter kan visiteres videre i sundhedssystemet. Flere af de ting, der er beskrevet, sker også på de danske apoteker. Vi har samlet et uddrag af artiklerne herunder.

How to link patients with suspicious COVID-19 to health system from the community pharmacies? A route proposal

I Colombia har de lavet en algoritme for, hvad apoteket skal spørge om og gøre ved tre kundegrupper, som evt. skal henvises til udredning for COVID-19 og/eller oplæres i egenomsorg i forhold til sygdomsudbruddet. Dette fordi mange mennesker kommer på apoteket, og apoteket kan bidrage til tidlig opsporing og henvisning af mulige tilfælde af COVID-19.

Målet er, at apoteket bidrager til forebyggelse af den samlede smittespredning af virussen i Colombia. De tre kundegrupper er kunder, som kommer med influenza, hoste, feber, ondt i halsen eller er stakåndede; kunder, som spørger efter medicin til influenza- eller forkølelsessymptomer; og kunder, som spørger efter masker og hygiejneprodukter. [Læs artiklen](#).

Community pharmacists and communication in the time of COVID-19: Applying the health belief model

I denne tid skal vi alle ændre adfærd, fx i forhold til, hvordan vi normalt omgås hinanden og vores daglige hygiejne. Apotekerne møder mange kunder hver dag og har derfor adgang til at informere og hjælpe mange mennesker godt på vej i denne adfærdsændring.

I artiklen kommer forfatterne med et bud på, hvordan apoteker kan bruge the health belief model som en guide til kommunikation med kunderne. Dette kan bidrage til ændret adfærd, der vil begrænse spredningen af COVID-19.

Herunder er forfatterens eksempler på spørgsmål eller emner inden for områderne "opfattede trusler", "opfattede fordele", "opfattede barrierer", "opfattet tiltro til egne evner" og "signal til handling", som kan stilles kunderne for at indgå i en dialog om ændring af adfærd.

Opfattede trusler:

- Hvor stort et problem tænker du coronavirus er?
- Hvor alvorligt tænker du det vil være, hvis en som dig fik coronavirus?
- Hvorfor tror du, at en som dig måske kan få coronavirus?

Opfattede fordele:

- Er der nogle fordele ved at have mere tid derhjemme? Hvilke?
- Hvilke ting har du ikke haft tid til at gøre derhjemme indtil nu?
- Hvilke hobbyer har du ikke haft tid til?

Opfattede barrierer:

- Hvor svært tror du det bliver at blive derhjemme, medmindre du er nødt til at gå ud?
- Hvad kan forhindre dig i at blive hjemme?
- Jeg ved, at nogen har svært ved at betale deres regninger lige nu. Vil du høre noget om, hvad staten kan gøre for dig?

Opfattet tiltro til egne evner:

- Hvor sandsynligt er det, at du kan gøre noget for at distancere dig fra andre mennesker?
- Hvor overvældende er det her coronavirus for dig?
- Hvad tænker du om din fremtid lige nu?

Signal til handling:

- Minde patienter, der står i kø, om, at de skal holde afstand
- Rådgive patienter, der udviser symptomer på COVID-19, om at de skal i karantæne

[Læs artiklen.](#)

On the frontline against COVID-19: Community pharmacists' contribution during a public health crisis

Denne artikel giver et bud på roller og aktiviteter, som apoteksfarmaceuter kan udføre for at hjælpe med at lindre presset på andre områder af sundhedsvæsenet. Tiltagene implementeres lige nu i forskelligt omfang i forskellige lande. Forfatterne har opdelt deres bud i emnerne "forebyggelse", "beredskab", "respons" og "bedring".

Forebyggelse:

- Give faktuel og pålidelig information
- Uddanne borgere i infektionsbekæmpelse og forebyggende foranstaltninger til at reducere smitte, fx håndhygiejne, social afstand, selvisolering
- Gennemføre foranstaltninger til infektionsbekæmpelse, fx rengøring og desinfektion på apoteket, begrænsning af den offentlige adgang til apoteket

Beredskab:

- Opretholde kontinuitet i apoteksydelser, herunder levering af essentiel medicin og andre produkter, fx hygiejneprodukter og beskyttelsesmasker
- Hjælpe lokale og nationale ledelsesteams med at sikre en koordineret indsats i sundhedsvæsenet
- Holde sig informeret om relevante opdateringer fra sundhedsmyndighederne

Respons:

- Implementere henvisningsveje for borgere, hvor der er mistanke om smittetilfælde
- Fortsætte udlevering af medicin til borgere, herunder nødforsyning
- Hjælpe med at håndtere eventuel forsyningsmangel, fx indkøb af terapeutiske alternativer, klargøring af alkoholbaserede håndrengøringsformuleringer

Bedring:

- Genindføre normale opgaver og lagerniveauer
- Identificere og prioritere farmaceutisk omsorg til sårbare patientgrupper
- Opdatere relevante patientjournaler og sørge for, at patienter har gyldige recepter.

[Læs artiklen.](#)

Recommendations and guidance for providing pharmaceutical care services during COVID-19 pandemic: A China perspective

I Kina har forskere i denne artikel indsamlet og opsummeret erfaringer fra de kinesiske apoteker omkring farmaceutisk omsorg og sundhedsydelse i forbindelse med coronapandemien for at fremme effektiv forebyggelse, kontrol og sikker lægemiddelbrug i befolkningen. Apotekerne skal levere tilstrækkelig med COVID-19-relateret medicin, hygiejneprodukter og andre smitteforebyggende produkter. Dette skal ske i henhold til miljøregler og gennem tilstrækkelig uddannelse af personalet.

Apotekerne skal bruge forskellige tilgange til levering af farmaceutisk omsorg og sundhedsydelse inden for medicinudlevering, konsultation og henvisninger, håndtering af patienter med kronisk sygdom, sikker brug af infusioner, patientuddannelse, vejledning til hjemmepleje og psykologisk støtte for at fremme kontrollen af coronapandemien og bidrage til sikker brug af medicin for patienter under pandemien. [Læs artiklen.](#)

Community pharmacist in public health emergencies: Quick to action against the coronavirus 2019-nCoV outbreak

I et område i Kina har apoteker og forskere samlet praktiske erfaringer fra apotekerne om deres rolle i COVID-19-udbruddet, og de har kigget på anbefalingerne fra FIP og WHO.

Artiklen konkluderer, at apotekerne spiller en nøglerolle i at forhindre spredning af COVID-19. De er ansvarlige for at informere, rådgive og uddanne borgerne, opretholde en stabil forsyning af lægemidler og hygiejneprodukter samt tidlig opsporing og screening ved mistanke om COVID-19 og henvisning efter behov. Apotekernes nye opgaver i dette område i Kina rummer bl.a.:

- Korrekt håndhygiejne hos personalet
- Brug for bedre faciliteter til at kunne udføre korrekt håndhygiejne
- Mere rengøring
- Uddannelse af alle kunder i korrekt håndhygiejne, forebyggelse mod infektion og strategier for kontrol af virus, som er besluttet af regeringen
- Hjælpe kunder med at skelne mellem masker, som beskytter mod virus, og masker, som ikke beskytter mod virus
- Kontrollere prisen på masker inden for en rimelig prisramme
- Kontrollere salget af masker
- Screene borgere og foretage en nødvendig henvisning til læge/udredning (brug af FIPs retningslinjer for anbefalede kriterier).

[Læs artiklen.](#)

Netværksmøde i juni 2020 bliver virtuelt

Næste netværksmøde bliver virtuelt pga. COVID-19. Vi håber, I har lyst og tid til at deltage. Vi sætter fokus på, hvordan du laver projekter på dit apotek og giver fif og vejledning.

Vi har nået over 100 deltagende apoteker i netværket, og det skal vi fejre – bl.a. med en lille quiz om netværket og dets bedrifter. Datoen meldes ud, så snart den er på plads.

Hvis du har input til kommende netværksmøder, så skriv gerne til [Rikke Nørgaard Hansen](mailto:Rikke.Nørgaard.Hansen@pharmakon.dk) på rnh@pharmakon.dk.

Læs om netværket og projekter, der lige nu er i gang, på [hjemmesiden](#)

Uddrag fra netværkets facebookgruppe

Hvis du ikke allerede er medlem, så gå ind på [netværkets facebookside](#) og anmod om medlemskab, så lukker vi dig ind.

Fahad Yeser har delt et link.
17. marts kl. 08.42

En god artikel om COVID-19 og gravide.

NEWSSCIENTIST.COM

Coronavirus: What we know so far about risk to pregnancy and babies

Du, Charlotte Verner Rossing, Lotte Stig Nørgaard og 6 andre Set af 128

Jeanette Juul Rasmussen har delt et opslag.
28. marts kl. 20.18

3651 visninger

Faaborg Pharma
28. marts kl. 16.42

Vi skal også huske at rose og sige tak til alt personale på de danske apoteker, som i høj grad også er udsat for potentiel smitte fra mange hundrede kunder om d...
Se mere

Lotte Stig Nørgaard, Kerly Maire Servilieri og 4 andre Set af 101

Tatyana Mikkelsen har delt et opslag.
1. april kl. 13.32

2419 visninger

Tatyana Mikkelsen
1. april kl. 10.58

Jeg ved at vi mangler beskyttelsesmidler 🙄🙄🙄 for at beskytte andre mod vores spyt og udånding med vores mundflora har jeg forsøgt at være kreativ. Masker til eget brug - de giver kortvarig beskyttelse, men trods alt det er bedre end ingenting. Pas god på jer selv ❤️

Kerly Maire Servilieri og 3 andre

1 kommentar Set af 112

Kerly Maire Servilieri har delt et opslag.
6. april kl. 06.20

Syed Abdul Azeez har delt et link.
6. april kl. 02.37

IRISHEXAMINER.COM

Irish studies find Vitamin D can build Covid-19 resistance

One of the studies, published in the Irish Medical Journal, calls for the...

3

1 kommentar Set af 114

Fahad Yeser har delt et link.
24. marts kl. 23.07

En spændende artikel om ACE2 som SARS-Cov2 receptor og mulige terapeutiske opfindelser.

LINK.SPRINGER.COM

Angiotensin-converting enzyme 2 (ACE2) as a SARS-CoV-2 receptor: molecular mechanisms and potential therapeutic target

Kerly Maire Servilieri og 2 andre

Set af 99